

Katz Hendl

Ez a kép az anyámról, Katz Hendlről készült 1930-ban, Királyházán. Ez a kép is a csodával határos módon került elő a háború után a házunk romjai közül, amikor visszajöttem a koncentrációs táborból. Anyám 1904-ben született, Királyházán. Apám [Katz Aser] és anyám gyermekkoruk óta ismerték egymást, egy utcában laktak. Még menyasszonykérőre [lásd: sadhen] sem volt szükség, a szüleik maguktól megbeszéltek mindent. Természetesen zsidó esküvőjük volt, ahogy illik, rabbival, hűpével, 1924-ben. Akkoriban nem volt ám olyan, hogy csak bejegyeztették magukat a falusi elöljáróságnál, és összeköltöztek. Mindkét nagypapa igyekezett segíteni a fiataloknak az induláskor. Az esküvőre Icik nagypapa elkerített négyszáz négyzetméter földet a szüleimnek a saját háza mellett, hogy a szüleim tudjanak építkezni. Anyám apja, Lázár nagypapa pedig egy darab földet adott anyámnak hozományba. Úgyhogy apám a szülei háza mellett kezdett építkezni. Vályogból építkezett. Jó nagyra alapozta a házat, de a háborúig csak a pitvart, a két szobát és a konyhát tudta befejezni. A második szoba még nem is volt teljesen kész. Apám épített egy nagy fészert, aminek leszedhető volt a teteje, hogy oda lehessen építeni a szukát. Anyám, miután férjhez ment, parókat hordott. Apám fuvarosként dolgozott, de anyám sem ült karba tett kézzel. Amikor a húgommal fölcseperedtünk, elküldött minket, hogy a tejeskannáinkkal járjuk a falut. Elmentünk azokhoz a gazdákhöz, akik tehenet tartottak, és ők fejtek egy kis tejet a kannáinkba. Nem mindegyikük volt zsidó, ezért anyám nem akarta, hogy a saját sajtárjukba fejjék a tejet, hiszen akkor a tej nem lett volna kóser. Én mentem a falu egyik végére, a húgom a másikkra. Hazahoztuk

anyámnak a bádogkannákat tele tejjel. Anyám tejfőlt, vaját, túrót, sajtot készített belőle. Hetente kétszer elgyalogolt Husztra, két nagy fonott kosárral. Huszton megvoltak a vevői, zsidók, akiknek anyám kóser tejtermékeket adott el. Nyolc kilométer volt az út Husztra, ráadásul mindannyian nehéz kosarakkal mentünk, és nyolc kilométer vissza. Amikor a vevők kifizették a mamát, leszámolta a pénzt a tejért, aztán vett nekünk, gyerekeknek fehér lisztből készült kiflit. Hogy örültünk neki! Abból, amit a szüleink kerestek, csak ennivalóra meg a lovaknak takarmányra tellett. Anyám hozományba kapott földjének egyik felén burgonyát termesztettünk, a másik felén kukoricát és babot. A földet mi magunk műveltük meg. Mindig sok munka volt a mezőn, tavasztól kezdve egészen az őszi betakarításig. Én voltam a legidősebb fiú, anyám fő támasza. Anyám pokrócba csavarta a legkisebb gyereket, a karjára vette, mi, gyerekek meg vittük az ásót, kapát. Kiértünk a mezőre, és nekiláttunk a munkának. Anyám lerakta a kistestvérünket egy bokor alá, és ő is munkához látott. Ha a gyerek sírni kezdett, a mama megetette, tisztába tette, és már jött is vissza hozzánk. Így dolgoztunk sötétedésig. Aztán fölvette a gyereket, összeszedtük a szerszámokat, és gyерünk haza. Mindannyian tudtuk, hogy amit termelünk, azt fogjuk enni a télen. Hát így éltünk mi, nem haltunk ugyan éhen, de jól se laktunk soha. A szüleim vallásos emberek voltak, és minket is a zsidó tradícióknak megfelelően neveltek. Nálunk, otthon kötelező volt betartani a kásrutot. Tejterméket hússal soha nem kevertünk. Külön edényeink voltak. A boltban nem vettünk húst, csak a sojhetnél [sakternál]. Anyám maga sütötte a kenyeret egy egész hétre. Még mindig emlékszem gyermekkorom kukoricakenyerének az ízére. Ha nem tartott ki a saját kukoricánk, vettünk a boltban. A kukoricát a zsidó molnárnál őrlettük meg. Abból főztük a kukoricakását is. A konyhában mindig meleg volt, mert volt ott egy nagy sparhelt, ahol aprófával tüzeltünk. Azon főztünk, és az melegítette a konyhát is. A szobákban kis kerek öntöttvas kályhák voltak. Kacsa- vagy lúdtollal töltött dunyha alatt aludtunk. Amikor eljött a lefekvés ideje, a mama begyújtott a sparheltba, hogy elég meleg legyen, amíg levetkőzünk és aludni megyünk. Több fát nem rakott a tűzre, úgyhogy az hamar ki is aludt. És bár a kályha kihűlt, a dunyha alatt már jó meleg volt, és reggelig nem kellett fagyoskodnunk. Időnként téglát melegítettünk a kályhán, aztán rongyokba csavartuk, és az ágyunkba raktuk, hogy fölmelegítse. Napközben mindnyájan a konyhában voltunk, ott mindig meleg volt. Még a télire szánt krumplit is a konyhában tartotta anyánk, hogy meg ne fagyjon. Akkoriban kemény fagyok voltak, mínusz harminc fokos hideg is előfordult, a varjak megfagytak repülés közben, és leestek a földre.